

มีเงาหัว

พระอาจารย์สงบ มนฺตฺสฺนฺโต

เทศน์พระ วันที่ ๑๗ ธันวาคม ๒๕๕๖

ณ วัดป่าสันติพุทธาราม (วัดป่าเขาแดงใหญ่) ต.หนองขาว อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

ตั้งใจฟังธรรมนะ ฟังธรรมเพื่อเตือนหัวใจ หัวใจของเราแท้ๆ เราเองควบคุมไม่ได้ ความรู้สึกนึกคิดของเราเองแท้ๆ เราเป็นเจ้าของ แต่ทำไมเราควบคุมใจเราไม่ได้ล่ะ เราควบคุมใจไม่ได้เพราะเรายังไม่มีการฝึกฝน ถ้ามีการฝึกฝนเพียงพอแล้วนี้เราจะควบคุมใจของเราได้ ถ้าเรามีสติมีปัญญานะ เราควบคุมใจของเรา

เราฟังธรรมๆ ฟังธรรมจนใจมันเป็นธรรม ถ้าใจเป็นธรรมนะ เรามีสติมีปัญญา เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เห็นไหม “ผู้ใดเห็นธรรม ผู้นั้นเห็นตถาคต” ถ้าเราควบคุมใจเราได้นี้สมาธิธรรม สติธรรม สมาธิธรรม ปัญญาธรรม ปัญญามันเกิดขึ้น สัพเพ ธัมมา อนัตตา สภาพธรรมที่มันยังเปลี่ยนแปลงไปตามธรรมชาติของมัน เวลาพิจารณาไป เราพิจารณาของเราไป ทำความจริงของเราไป เห็นไหม มันจะเป็นอกุปปธรรม มันไม่ใช่ สัพเพ ธัมมา อนัตตา อกุปปธรรมมันธรรมคงที่ เห็นไหม อฐานะที่มันจะเปลี่ยนแปลง อฐานะที่มันจะแปรปรวน

แต่ในปัจจุบันนี้มันแปรปรวน พอกความแปรปรวนทั้งที่ใจเป็นของเรา สรรพสิ่งนี้เป็นของเรา เป็นของเราจริงๆ นะ เป็นของเราแต่ทำไมเราควบคุมมันไม่ได้ล่ะ ถ้าไม่เป็นของเรา ชีวิตนี้มันคืออะไร? มันเกิดมาจากไหน? ถ้ามันปฏิสนธิไม่อุบัติในกำเนิด ๔ มันจะมาเป็นเราได้ไหมล่ะ? มันเป็นเรา

ถ้าเป็นเรานะ เวลาเราได้สถานะนี้มาได้ความเป็นมนุษย์มานี้มันเป็นสมมุติ มัน เป็นสมมุติ ทำให้มันเป็นสมมุติ เวลาเป็นสมมุติเขามันได้สถานะนี้มา สถานะเป็น สมมุติ เห็นไหม การเวียนว่ายตายเกิดเป็นสมมุติ แต่จิตมันนะ จิตเป็นเราๆ จิตมันเป็น ความจริงของมัน ถ้าความจริงของมันนะ มันมีจริงของมัน เวลาประพฤติปฏิบัติถึงที่สุด

แห่งทุกข์แล้ว เห็นไหม นิพพานถึงมีจริงอยู่ใจ สิ่งนี้เป็นจริงๆ คือเป็นจริง มันเป็นจริงอันเดียวกัน

แต่ในปัจจุบันนี้จิตมันเป็นจริง มันไม่เคยตาย แต่มันเวียนว่ายตายเกิด มันไม่เคยตาย มันไม่เคยตายเพราะมันไม่มีการดับสูญใจ แต่มันเวียนว่ายตายเกิด มันเวียนว่ายตายเกิดนะ พอมันเวียนว่ายตายเกิด เห็นไหม สิ่งที่มีมันมีอยู่แต่เราไม่รู้ ทั้งๆ ที่เรามีอยู่นะ แต่อ๋สมเด็จพะสัมมาสัมพุทธเจ้านี้รู้ เพราะองค์สมเด็จพะสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้เองโดยชอบ สังกรรมอันนี้ในหัวใจขององค์สมเด็จพะสัมมาสัมพุทธเจ้ามันคง มีความมันคงมีความเป็นจริง มีองค์ความรู้จริง ถึงได้สั่งสอนพวกเรามา

ถ้าเราศึกษาธรรม เราเป็นชาวพุทธนะ เรามีวาสนาเราเป็นชาวพุทธ ถ้าคนเกิด เห็นไหม เขาเกิดมาในประเทศอันไม่สมควร เขาเกิดมาเขามีความเชื่อของเขา เขามีวัฒนธรรม ประเพณีของเขา เขาก็มีความเชื่อของเขาอย่างนั้น เขาก็ว่าของเขาถูกต้องดีงามของเขา แต่ถ้ามีอำนาจวาสนา ถ้าเขามีความสนใจมีการศึกษาของเขา เขารื้อค้นของเขาเปรียบเทียบของเขา เขาแสวงหาของเขา ถ้ามีวาสนาของเขา เขามีวาสนา

พอมีวาสนาก็เหมือนกับเรานี่ เรามีวาสนา เราเกิดเป็นคนใจ เราเกิดเป็นคน เวลาเป็นมนุษย์ เห็นไหม เกิดมาพบพุทธศาสนา นี่พุทธศาสนาเกิดมาเป็นคนแล้วเป็นชาวพุทธๆ เขาเป็นฆราวาส เขาเป็นบริษัท & เห็นไหม อุบาสก อุบาสิกา เขาก็มีวัฒนธรรม เขาว่าประเพณีของชาวพุทธเราไป เราก็คือเป็นอุบาสกอุบาสิกามาก่อน ถ้าเรามีความตั้งใจจริงของเราเนี่ยเรามาบวชเป็นพระ เห็นไหม ภิกขุ ภิกขุณี ถ้าภิกขุ ภิกขุณี เรามีโอกาสมากขึ้น มีโอกาสมากขึ้นที่ไหน มีโอกาสมากขึ้นที่เราจะได้ประพฤติปฏิบัติ เราเป็นนักรบ เรามีเวลา ๒๔ ชั่วโมงที่จะประพฤติปฏิบัติโดยต่อเนื่อง

ถ้าประพฤติปฏิบัติต่อเนื่อง แล้วเราปฏิบัติโดยต่อเนื่อง แล้วมันเป็นความมั่นคงในใจเราแล้วยังละ เราควบคุมใจเราได้ไหม ถ้าเราควบคุมใจเราได้ เห็นไหม เรามีสติ เรามีสมาธิ เราควบคุมใจเราได้เราก็มียาก้าวเดิน มรรคโค ทางอันเอก ทางอันเอกคือใจมันมีโอกาตก้าวเดินของมันไป ถ้าก้าวเดินไปนะ มันก็จะประสบความสำเร็จในการประพฤติปฏิบัติ

ดูทางโลกเขานะ ทางโลกเขานี้เวลาคนที่เขาสัมเลเทเมาเข้าไปนี้ เขาหมดอายุขัยของเขา เวลาเขาเดินไปไหนเขาไม่มีเงาหัวนะ เงาหัวเขาไม่มี บางคนเห็นเงาของตนไม่มีหัวเขาตกใจ นี่เขาไม่มีเงาหัว แล้วคนโบราณของเขานี้เขาให้ตักน้ำใส่กะโหลกชะโงกดูเงาเห็นไหม ตักน้ำใส่กะโหลกชะโงกดูเงาของตัวเอง เห็นไหม นี่เงาของเขา

แล้วในสมัยปัจจุบันนี้เขามีกระจกเงา เขาจะเห็นว่าความบกพร่องของเขา เขาควรจะแก้ไขอย่างไร ในร่างกายในความเห็นของเขา กระจกเงามันจะเห็นภาพของเขา เห็นภาพตัวเองในกระจกเงานั้น แต่คนที่เวลาที่เขาไม่มีเงาหัวนั้นนะ แต่เรามีเงาหัวนะ คนไม่มีเงาหัวเขาจะอย่างไร เขาก็ต้องทำบุญกุศลอุทิศส่วนกุศลขึ้นไป เพื่ออะไร? เพื่อกลัวเป็นกลัวตายไง คนไม่มีเงาหัวนะเขาบอกคนใกล้ตาย คนใกล้ตายเขาจะมีอุบัติเหตุ เขาจะหมดสิ้นอายุขัยของเขา เขาต้องปล่อยนกปล่อยกาของเขาเพื่อรักษาชีวิตของเขาต่อเนื่องกันไป แล้วออกไปกลางแดดมีเงาไหม? เห็นเงาหัวตัวเองไหม? ถ้าเห็นเงาหัวตัวเองนะ ชีวิตเขาก็ดำเนินต่อไป

นี่เหมือนกัน ถ้าเราจะมีสัจจะมีคุณธรรม เรามีเงาของธรรม เรามีเงา ศีล สมาธิ ปัญญา มันมีร่มมีเงาไง มันมีที่พึ่งอาศัยไง เราไม่ใช่คนไม่มีเงาหัว ไม่มีเงาหัวมันไม่มีสามัญสำนึกไง ไม่มีควมสำนึกดีชั่ว ไม่มีควมสำนึกดีงามในใจของตัวเอง ถ้าไม่มีควมสำนึกดีงามในใจของตัวเอง เขาก็สัสมะเลเทเมาของเขา ชีวิตของเขาสัสมะเลเทเมาของเขาไป

แต่ของเราเนี่ยเรามีเงาหัวนะ เรามีเงาหัวเพราะอะไร เพราะเรามีสติ เรามีสามัญสำนึก สามัญสำนึกว่า เห็นไหม เวลาเราเป็นฆราวาส เราเป็นคน เรารู้ว่าเราเป็นคนดี เราเป็นคนดีคนที่มีความคิดที่ดี ความคิดที่ดี เห็นไหม จิตใจเรามันมีอาหารที่ดี อาหารที่ดีนี้ อารมณ์ความรู้สึกเป็นอาหารของใจ ถ้าใจมันได้คลุกกลืนมันคบพันติดคบสิ่งดีงาม เห็นไหม แต่ใจมันเป็นพาล มันคบเพื่อนที่เป็นพาล พอคบเพื่อนที่เป็นพาล คบสิ่งสัสมะเลเทเมา อยากจะเอารัดเอาเปรียบเขา เวลาคบเพื่อนก็พากันไปเสพติด ไปเที่ยวเตร่ทางโลกเขา แต่ถ้าเราคบบัณฑิต เห็นไหม เราคบบัณฑิตคบสิ่งที่ดี เราคบเพื่อนก็คบเพื่อนที่ดี สิ่งใดที่มันเป็นสิ่งไม่ดีเราจะตัดเตือนกัน

สิ่งที่ดี เห็นไหม นี่มันมีเงาหัวไง มันมีข้อวัตรปฏิบัติของมันประจำหัวใจไง ถ้ามีประจำหัวใจ หัวใจมันมีร่องมีรอย หัวใจมันมีศีลมีธรรมในหัวใจ ถ้ามีศีลมีธรรมในหัวใจ

เห็นไหม เวลาเราคุยเรื่องธรรมะนี่มันก็คุยกันรู้เรื่อง เวลาคุยเรื่องธรรมะนะ คุยกันเรื่องความประพฤติปฏิบัตินะ แต่คนไปคุยกับคนที่ไม่มีเงาหัว ไม่มีเงาหัวเขาจะหมดอายุขัยของเขา คนที่เขาไม่สนใจในธรรมเขาไม่มีเงาสัจธรรมในใจเลย ของเรามีเงาหัว เรามีศีลมีธรรมในหัวใจ เวลาพูดกันถึงการประพฤติปฏิบัติ เราพูดถึงความดีงาม มันพูดกันรู้เรื่อง มันพูดแล้วมันเห็นในช่องทางเดียวกัน

แต่ถ้าเราไปพูดกับคนที่ไม่มีเงาหัว คนที่เขาไม่สนใจในธรรมะ คนที่เขาไม่สนใจในสัจธรรม เขาบอกว่าเขาเกิดมาเป็นคน เกิดเป็นคนก็ต้องแสวงหาความสุข เกิดเป็นคนก็ต้องแสวงหาทรัพย์สมบัติของเขา เพื่อลาภสักการะของเขา เพื่อความมั่นคงในชีวิตของเขา เราต้องแสวงหา เราต้องกอบโกย เราต้องทำคุณงามความดีของเรา จะไปเสียสละอะไรกัน จะไปประพฤติปฏิบัติขึ้นมาเสียเวลาทำกินนะ เสียเวลาทำกิน แต่เวลาทำกิน เวลาเขาทำกินของเขา เขาแสวงหาของเขา เวลาเขาจะพลัดพรากจากสมบัติของเขานะ เขาเป็นห่วงเป็นใยของเขา

ดูในพระไตรปิฎกนะ โศทยพราหมณ์เป็นคนตระหนี่ถี่เหนียว เก็บเงินสะสมไว้ๆ นะ เวลาตายไปเกิดเป็นสุนัข เกิดเป็นสุนัขมันก็เฝ้าอยู่อย่างนั้นนะ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามาบิณฑบาตนะ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไปบิณฑบาต คนใช้เขาได้ยินมา นี่เกิดเป็นสุนัข สุนัขไปหาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า “โศทยพราหมณ์ เธอเป็นมนุษย์เธอก็ตระหนี่ถี่เหนียว เกิดเป็นสุนัขก็ตระหนี่ถี่เหนียว”

คนใช้ได้ยินไปฟ้องลูก ลูกไม่เชื่อว่าพ่อมาเกิดเป็นอย่างนั้น ไปต่อว่าองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอก “ต้องพิสูจน์กัน นี่กลับไปหาสุนัขนั่นแล้วเลี้ยงดู ดูแลให้ดีๆ เลยนะ แล้วลอบประโลมนะ แล้วให้เรียกพ่อเลย บอกขอสมบัตินั่น” เวลาพูดเพราะมันฟังตายชาตินั้น สุนัขมันสำนึกได้ สุนัขมันได้กินดีของมัน ได้ลอบประโลมมันมันสำนึกได้ มันวิ่งไปที่มันฝังสมบัติไว้ ตะกุกอยู่บนนั้นละ แล้วขุดเอาๆ ทองคำเป็นไหๆ ซ่อนอยู่บนนั้น

เห็นไหม นี่บอกเป็นมนุษย์เราต้องแสวงหาเพื่อความมั่นคงของชีวิต เราแสวงหาของเรา แสวงหามาเพื่อดำรงชีวิต แสวงหาด้วยบัณฑิต แสวงหาสิ่งใดมาได้เขาก็ทำบุญกุศลของเขา เขาทำประโยชน์กับเขา นี่เงินทองนั่นก็เป็นประโยชน์กับเขา ได้ดำรงชีวิต

แล้วยังได้สร้างบุญกุศลเพราะสิ่งนั้นสร้างประโยชน์ได้ แต่ถ้าคนมันตระหนี่ถี่เหนียว แสวงหาเพื่อเป็นสมบัติของตน เราเกิดมาเป็นคนต้องหาความสุข เราต้องแสวงหาสมบัติ นั้นมา แสวงหามาเป็นของเรา ก็ไล่ให้ฝูงคนไว้ ดาญไปเกิดเป็นสุนัขมาเฝ้ามันนะ

สมบัตินั้นหามาเพื่อประโยชน์ สมบัตินั้นหามาเพื่อคุณงามความดี แต่ทำไมจิตใจ มันไปเกาะเกี่ยวไปยึดมันถ้อมมันจนต้องกลับมาเฝ้า เฝ้าแร่ธาตุที่ตนเองแสวงหานั่นไว้ แต่ถ้าเราแสวงหาสิ่งนี้มาแล้วเราทำคุณงามความดีของเรา เป็นประโยชน์กับการดำรงชีวิต เป็นประโยชน์กับการใช้สอย คนถ้าใช้จ่ายฟุ่มเฟือยก็ทำให้หนี้เสีย เงินทองนั้นก็ทำให้ คนหนี้เสียได้เหมือนกัน

เงินทองนั้น คนที่รู้จักประหยัดมัธยัสถ์แล้วใช้ให้เป็นประโยชน์ขึ้นมา เงินทองนั้น มันก็เป็นประโยชน์ขึ้นมา ถ้าเป็นประโยชน์ขึ้นมา เห็นไหม เงินทองนี้ถ้าเราทำเป็น ประโยชน์มันได้บุญกุศล ไปเกิดเป็นเทวดา เป็นอินทร์ เป็นพรหม เพราะอะไร เพราะเรา เสียสละเพื่อคนอื่น คนอื่นได้ใช้วัตถุนั้นจากน้ำพักน้ำแรงของเรา เราได้บุญกุศลขนาด ไหน

ถ้าจิตใจมันเป็นธรรมนี่คบบัณฑิต เห็นไหม มันมีเงาหัว ถ้ามีเงาหัวมันคิดแต่สิ่งดีๆ มันสื่อสารกับคนที่เป็ธรรมได้ แต่ถ้ามันไม่มีเงาหัวนะ มันระรานเขาไปทั่ว มันระราน เขาไปทั่ว ระรานหัวใจของเรา นี่มันคบแต่พาลในหัวใจ มันจะแสวงหาเพื่อประโยชน์ ความมั่นคง มันคิดของมันว่าความมั่นคงของมัน

แต่เวลาเป็นจริงขึ้นมา เห็นไหม ด้วยพาล ด้วยความเป็นพาล ดาญไปเกิดเป็นสุนัข มาเฝ้าสมบัติของตัวที่หามา มันสังเวชไหม ทั้งๆ ที่มันมีความคิดนะว่านั่นเป็นสมบัติของ เราหามาเพื่อประโยชน์กับเรา แต่หัวใจต่างหากที่มันเป็นของเราละ สิ่งหัวใจนี่เป็นของ เรา เห็นไหม เราได้ทรัพย์สมบัติสิ่งใดมา เราไม่ใช่คนโง่ เราไม่ใช่คนโง่นะ ว่าได้ทรัพย์ สมบัติมาแล้วไม่ใช่ของเรา เราได้ทรัพย์สมบัติมันก็ของเรา ของเราจริงๆ แล้วของเรานี้เรา เสียสละจริงๆ

เราเสียสละเพื่อผู้อื่นจริงๆ เพราะเราเสียสละทรัพย์สมบัตินั้น ใครเป็นคนเสียสละ ทรัพย์สมบัติมันแร่ธาตุ เราเก็บไว้ถ้ามันเป็นประโยชน์ มันเป็นประโยชน์ทั้งการดำรงชีวิต ด้วย เป็นประโยชน์ที่เราสร้างบุญกุศลด้วย แต่ถ้ามันเป็นกิเลส เห็นไหม ยึดมันถ้อมมันด้วย

เป็นสมบัติของเราแล้วละลานเก็บไว้จนเป็นโทษกับเรา เรามีสติมีปัญญา เราไม่ใช่คนเสียสติ เราไม่ใช่เจ้าของที่เราทิ้งขว้าง เราประหยัคมัธยัสถ์เก็บหอมรอมริบมา แต่เราจะเสียสละเพื่อหัวใจใจ

หัวใจมันเป็นธรรม มันเสียสละสิ่งนั้นเพื่อใจ มีการกระทำใจ อามิสนะ สิ่งที่เป็นวัตถุเป็นอามิสเป็นการแสดงออกของน้ำใจ ถ้าน้ำใจมันแสดงออกสิ่งนี้ เพื่อให้หัวใจมันมีคุณค่าขึ้นมา น้ำใจที่มันยึดมั่นแสวงหาด้วยความทุกข์ความยากแล้วเราเสียสละออกไป เราเสียสละเพื่อใคร? ก็เสียสละเพื่อให้หัวใจมันเข้มแข็งนะ เพื่อหัวใจมันเข้มแข็ง ของอย่างนี้ที่เขาตระหนี่ถี่เหนียวกัน เขาแสวงหากัน เรายังเสียสละได้ เห็นไหม ถ้าเราเสียสละนี้เราไม่ใช่คนที่ไม่มียศไม่มีปัญญานะ เรามีสติมีปัญญานี้แม้แต่ทรัพย์สมบัติเรายังเสียสละของเรา

แม้แต่สิ่งที่เป็นของมีค่าของเราเรายังสละทานได้ แล้วเราสละทานเพื่ออะไร เพื่อให้จิตใจเข้มแข็ง ถ้าจิตใจเข้มแข็งเป็นบัณฑิต บัณฑิต เห็นไหม เกิดในประเทศอันสมควร ถ้าเกิดในประเทศอันสมควรเรามีหมู่มีคณะที่เราจะพึ่งพาอาศัยกันได้ ถ้าเราพึ่งพาอาศัยกันได้ เราไว้วางใจกันได้ คนไว้วางใจกันได้เขาวิสาสะนะ หยิบจับของที่เป็นของซึ่งกันและกันใช้สอยโดยเป็นวิสาสะได้เลย เพราะความไว้นือเชื่อใจกัน นี่ความไว้นือเชื่อใจกัน

แล้วหัวใจละ หัวใจสิ่งที่เป็นความรู้สึกนึกคิด เราไว้นือเชื่อใจมันได้ไหม? ถ้าเราไว้นือเชื่อใจกันไม่ได้มันเบียดเบียนเรานะ นี่เห็นไหม คุณ สิ่งที่เราเสียสละจากภายนอกภายนอกมันเสียสละขึ้นมา เสียสละขึ้นมาก็เพื่อคุณงามความดีของเรา แล้วเวลาเสียสละแล้ว เห็นไหม เราระลึกถึงมันมีความร่มเย็นเป็นสุขไหม? มันมีความชื่นบานไหม? ถ้ามีความชื่นบานขึ้นมา นี่แล้วอารมณ์ความรู้สึกอย่างนี้เราจะเสียสละอย่างไร? เราจะรักษาอย่างไรให้มันตั้งมั่น

ถ้าเราเสียสละตั้งมั่น เรากำหนดพุทโธ ใช้ปัญญาอบรมสมาธิ เราจะเอาขึ้นมาแล้วเห็นไหม มันมีเงาหัวมาตั้งแต่ต้น ถ้ามีเงาหัวมันมีที่มาที่ไป มันมีจุดยืนใจ ถ้ามีจุดยืนมันก็ไม่เหลวไหล ไม่วอกแวกวอแวไปกับสังคมโลก ถ้ามันไม่มีจุดของมันวอกแวกวอแวไป

กับสังคมโลก แล้วมันเป็นหมาบ้าด้วย หันมากัดด้วย เสียเวลาเปล่า ทำอะไรก็ไม่ได้ ประโยชน์

นี่แล้วที่เอ็งทำอยู่มันมีประโยชน์ไหม ที่ว่าโตเทยพราหมณ์ทำอยู่มีประโยชน์ไหม ทำทั้งชีวิตเลย ตายไปแล้วเกิดเป็นสุนัขเฝ้าเงินทองอยู่นั่นละ นี่มันมีเงาหัวไหม?

แต่ของเราเวลาเราแสวงหาจะมีมากมีน้อย นั่นเป็นเรื่องของวัตถุ แต่น้ำใจที่ยิ่งใหญ่ละ น้ำใจที่ยิ่งใหญ่มันเสียสละได้ ถ้ามันเสียสละสิ่งนี้ได้ อารมณ์ความรู้สึกมันก็น่าจะเสียสละได้ แต่นี่ถ้ามันเสียสละสิ่งนี้ได้ อารมณ์ความรู้สึกที่มันเกิดกับใจมันจะเสียสละอย่างไร แล้วอารมณ์ความรู้สึกที่เกิดขึ้นมาจากใจ มันบีบคั้นหัวใจเราไหม?

ถ้าอารมณ์ที่เกิดขึ้นในหัวใจมันบีบคั้นในหัวใจของเรา แล้วบอกว่านี่ศีล สมาธิ ปัญญา สังกรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า แล้วเราก็เป็นมนุษย์ นี่เห็นดีเห็นงามในการเป็นนักบวชในการเป็นพระ เรามาวบวชพระขึ้นมานี้ เพราะเราเห็นว่าเราเป็นนักรบ แล้วเวลาเราจะประพฤติปฏิบัติ เราจะเอาอาวุธอะไรไปต่อสู้กับกิเลสในหัวใจเราล่ะ

ถ้าจะเอาอาวุธอะไรไปต่อสู้กับกิเลสในหัวใจของเรา ก็สติไง ถ้าเรามีสติ สติเราอ่อน สติเราอ่อน สติปัญญาเราล้มลุกคลุกคลาน สติปัญญาล้มลุกคลุกคลาน เห็นไหม แล้วเราก็อ่อนกิเลส กิเลสมันอาศัยอารมณ์ความรู้สึกบีบคั้นหัวใจ แล้วอารมณ์ความรู้สึกมันบีบคั้นหัวใจ เราก็น้อยเนื้อต่ำใจ เราก็อ่อนแออยู่ที่นี่ ถ้าทุกข์ยาก ถ้ามีสติปัญญามันยังมีเงาหัวนะ ถ้าไม่มีสติไม่มีปัญญามันไม่มีเงาหัวเลยละ

นี่บวชพระก็ได้บวชแล้ว ปฏิบัติก็ได้ปฏิบัติแล้ว เวลาเดินจงกรมก็ได้เดินจงกรมแล้ว ทำไมหัวใจมันเร่าร้อนอย่างนี้ มันจะไม่มีเงาหัวแล้วนั่นละ หัวมันจะขาด แต่ถ้ามันมีเงาหัวของมันนะ ในเมื่อครูบาอาจารย์ท่านก็ประพฤติปฏิบัติของท่าน องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าท่านก็เป็นมนุษย์ ท่านก็เป็นมนุษย์ เราก็คือมนุษย์ เราเห็นโทษของวิญญู เห็นโทษของการเวียนว่ายตายเกิดเราถึงได้เสียสละสถานะนั้นมา เราเสียสละมาด้วยเจตนาด้วยความตั้งใจดี

ถ้าตั้งใจดีแล้วนี่สิ่งที่มีมันจะเกิดขึ้น เห็นไหม สัจธรรม สัจธรรมในหัวใจ สิ่งความสะอาดบริสุทธิ์มันรู้เฉพาะตน แล้วเวลามันเจ็บช้ำน้ำใจโดยที่กิเลสมันเบียดเบียนเรารู้เฉพาะตน เวลามันทุกข์มันรู้เฉพาะตน แล้วถ้ามันจะเป็นจริงขึ้นมาเนี่ยมันรู้เฉพาะตนหรือ แล้วทำไมจะรู้เฉพาะตนล่ะ มันต้องมีตรงนี้ไง มันต้องมีสติมีปัญญามีการกระทำไง

ถ้ามีการกระทำ ธรรมทั้งหลายมันมาแต่เหตุไฉน สมาธิมันจะลอยมาจากฟ้าหรือ สติมันจะลอยมาจากฟ้าหรือ แล้วมรรคผลมันจะลอยมาจากฟ้าใช่ไหม มรรคผลนี้ให้ครูบาอาจารย์การันตีเอาใช่ไหม มรรคผลนี้ให้องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ารับประกันใช่ไหม ให้พยากรณ์ว่าคนนั้นได้มรรคมีผลใช่ไหม

พระในสมัยพุทธกาลหลงตัวเองว่าเป็นพระอรหันต์ ออกพรรษาแล้วจะไปเฝ้าองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าก็คุยกันมาว่าเป็นพระอรหันต์ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าอนาคตัญญูรู้เลย ให้พระไปดักหน้าไว้ “ไม่ต้องเข้ามา ไม่ต้องเข้ามา ให้เข้าป่าช้าไปก่อน” นี่พระอรหันต์นะ พอเข้าไปในป่าช้าไปเห็นซากศพ พระอรหันต์ทำไมมันไหวอย่างนั้น รู้เลยว่าตัวเองไม่ได้เป็นพระอรหันต์

ถ้าไม่ได้เป็น นี่ไง มันรู้เฉพาะตน ความสะอาดบริสุทธิ์นี่มันเป็นของตนเอง จะไปให้องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ารับประกันไฉน องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอกไม่ต้องเข้ามา พระอรหันต์ไม่ต้องเข้ามาละ พระอรหันต์ให้เข้าป่าช้าไปเลย พระอรหันต์ต้องให้ไปเที่ยวป่าช้าก่อน วนออกป่าช้ามา ถ้ามันไม่หวั่นไหวมาในโลกธรรม ๘ แล้วค่อยมาหาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า พอเข้าไปแล้วไปหมดเลย รู้ตัวเองว่าไม่ใช่พระอรหันต์

นี่เหมือนกัน สิล สมาธิ ปัญญา เอามาจากไหน ในเมื่อกิเลสมันบีบคั้นหัวใจของเรา ถ้าในเมื่อกิเลสมันบีบคั้นหัวใจของเรานี้ เราก็มีสัจธรรม มีธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า มีข้อวัตรปฏิบัติเป็นเครื่องอยู่ ถ้าเราไม่มีเครื่องอยู่นะ คูสิ เราเป็นนักรบใช่ไหม นี่เราก็อธิษฐานควัดกัน วันหนึ่งบิณฑบาตมาฉันอาหารมือเดียว นี่เราก็อาศัยอาหารดำรงชีวิต หัวใจมันอาศัยอะไรล่ะ? มันจะอาศัยอะไรดำรงชีวิตของมันล่ะ?

ศีลธรรม ศีลธรรมอาศัยหัวใจ เห็นไหม นี่วิญญาณาหาร วิญญาณคือความรู้ตึกนึกคิด ถ้ามันได้อาหารที่ดี หัวใจมันก็ร่มเย็นเป็นสุข ถ้ามันได้อาหารเป็นพิษ อาหารเป็นพิษ

คิดสิ่งใดมันก็เร่าร้อน คิดสิ่งใดมันก็เจ็บช้ำน้ำใจ นี่อาหารเป็นพิษ แต่มันก็เสวยเหมือนกัน หัวใจมันอยู่ได้ด้วยอะไร? วิญญาณอาหาร หัวใจนี้ ใจนี้ ถ้ามันไม่คิดๆ มันอยู่ไหน เวลามันนึกมันคิดขึ้นมาเนี่ย ถ้ามันคิดนึกคิดสิ่งที่ดีมันก็ร่มเย็นเป็นสุข นี่วิญญาณอาหาร อาหารที่เป็นธรรม

แต่ถ้าสิ่งที่คิดมันเป็นทุกข์ๆ ละ คิดแล้วมันมีความเจ็บช้ำน้ำใจละ นั่นอาหารเป็นพิษๆ แล้วทำอะไรละ นี่ไง พุทโธๆ พุทธานุสติ ระลึกพุทโธ อาหารของใจ ใจมันเกาะเกี่ยวอย่างนี้ ถ้ามันเกาะเกี่ยวอย่างนี้มันก็มีหลักมีเกณฑ์ของมัน ถ้ามันไม่เกาะเกี่ยวอย่างนี้นะ มันก็เร่าร้อน หัวใจของเราก็ทุกข์ยากอยู่แล้ว แล้วมันยังเร่าร้อนเจ็บช้ำน้ำใจซ้ำต่อเข้าไปอีก ถ้าซ้ำต่อเข้าไปนะ แล้วก็ทุกข์ยากกันไป

นี่มันจะไม่มีเงาหัวใจ ถ้าไม่มีเงาหัวนะ มันไม่มีเงาหัว มันไม่มีเงาธรรม ไม่มีสังขาร ถ้าไม่มีสังขารนะ เรามีศีลมีธรรม เรามีกระเจกาศีลธรรมเป็นเครื่องทดสอบ เห็นไหม คูสิ ศีล ๕ ศีล ๑๐ ศีล ๒๒๗ ศีลของเขาสะอาดบริสุทธิ์ ศีลของเรา เห็นไหม ถ้าศีลของเราศีลไม่ต่างไม่พริ้ว เรา ก็พยายามศีล สมาธิ ปัญญา ถ้ามีศีล ศีลความปกติของใจไม่ต่างไม่พริ้วมันก็ไม่เร่าร้อน ถ้าไม่เร่าร้อนเราก็มีสติปัญญาประพฤติกปฏิบัติของเรา

เราบวชมานะ เราบวชมา เห็นไหม คูสิ โพธิ์ละ นี่ศึกษาธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ารู้หมด สั่งสอนลูกศิษย์ลูกหาได้ถึง ๕๐๐ ไปไหนนี่ลูกศิษย์ลูกหาล้อมหน้าล้อมหลัง ไปเฝ้าองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้านี้ “โบลานเปล่ามาแล้วหรือ โบลานเปล่าไปแล้วหรือ”

นี่ก็เหมือนกัน เราบวชมาแล้ว ในเมื่อเราบวชมาแล้วเรามีอุปัชฌาย์ อุปัชฌาย์ให้เรา เกสา โลมา นขา ทนต์ตาตโจ เห็นไหม ธรรมเนียม ๕ แล้วถ้าเราจะศึกษา พระไตรปิฎกเราก็มี ประวัติครูบาอาจารย์เราก็มี เราก็ศึกษาของเรา ศึกษาไปเพื่อเป็นกำลังใจใจ ว่าครูบาอาจารย์ของเราเวลาท่านผ่านแต่ละขั้นแต่ละตอนมาท่านทุกข์ท่านยากขนาดไหน แล้วเราจะประพฤติปฏิบัติ เห็นไหม ครูบาอาจารย์ที่ท่านผ่านทุกข์ยากมาขนาดนั้น ท่านประสบความสำเร็จของท่าน ท่านต้องมีอำนาจวาสนาบารมีของท่าน ท่านถึงได้ชำระล้างกิเลสเป็นขั้นเป็นตอนเข้าไป ขนาดคนที่มีอำนาจวาสนาขนาดนั้นเขายังทุกข์ยากขนาดนั้น แล้วเราละ เราก็ปรารณานะ ปรารณานะพ้นจากทุกข์ เราเกิดมาเป็นชาวพุทธจะไม่เหยียบ

แผ่นดินผิด เกิดมาเป็นชาวพุทธแล้วได้บวช ได้บวชในพุทธศาสนา แล้วได้ประพฤติปฏิบัติ เหยียบแผ่นดินที่ถูกต้อง เป็นศากบุตรพุทธชินโรส เราเกิดมาเราบวชแล้ว เราบวชนี้สงฆ์ยกเข้าหมู่

ฉะนั้น เราจะบวชหัวใจของเรา เราจะประพฤติปฏิบัติของเรา ประพฤติปฏิบัติในหัวใจของเราให้มีคุณธรรมขึ้นมา ถ้าในหัวใจของเรามันมีคุณธรรมขึ้นมานะ สิ่งที่เป็นคุณธรรมมันมาจากไหน เห็นไหม ศึกษาที่ศึกษามาแล้ว ปริยัติ เวลาเราปฏิบัติขึ้นมาที่เราศึกษามาจากอุปัชฌาย์อาจารย์ เกสา โลมา นขา ทันทา ตโจ แล้วเราฝึกหัดในปัจจุบันนี้ เราพยายามตั้งสติของเรา เราจะพัฒนาจิตของเราให้จิตเราสงบเข้ามา ให้มันเห็น เกสา โลมา นขา ทันทา ตโจ ตามความเป็นจริง นี่เวลาอุปัชฌาย์ให้มา เกสา โลมา นขา ทันทา ตโจนี่สิ่งที่อุปัชฌาย์ก็มีอยู่ เราก็มียู่ มนุษย์ทุกคนก็มีอยู่ เกสา โลมา นขา ทันทา ตโจ ผม ขน เล็บ ฟัน หนัง ใครก็มี

เพราะผม ขน เล็บ ฟัน หนัง นี่เห็นไหม มันห่อหุ้มอะไรไว้ ถ้ามันห่อหุ้ม ห่อหุ้มให้ร่างกาย คุณติ เด็กน้อยมันเกิดมาผิวอ่อนผิวเด็กๆ เห็นไหม เวลามันเติบโตขึ้นมาเป็นผู้ใหญ่ขึ้นมาผิวหนังก็มากขึ้นทุกอย่าง มันเติบโตขึ้นมา เวลาชราภาพไปมันก็แก่ชราคร่ำคร่าไป แล้วสุดท้ายมันก็สิ้นชีวิตไป มันก็เน่า มันก็พุงของมันไป

แล้วจิตมันไปไหนล่ะ แล้วเวลาเราไปศึกษาๆ ในหัวใจของเรานี้ ศึกษาเพื่ออะไรล่ะ เราศึกษาขึ้นมา เห็นไหม ศึกษาขึ้นมาสอนหัวใจของเราไป สอนหัวใจของเราให้มันรู้มันเห็นของมัน อย่าไปตื่นเตนกับโลกเขา สิ่งที่เราเกิดมากับโลกเขา เห็นไหม คุณติ โลกเขาเวลาเกิดมาเป็นวัยรุ่นต่างๆ วัยรุ่นเขามีความรู้สึกที่รุนแรง เพราะอะไร เพราะเขาเป็นวัยรุ่น เวลามันมีประสบการณ์ชีวิตขึ้นไปมันก็เข้าใจชีวิตมากขึ้นๆ พอแก่ชราภาพขึ้นมาเนี่ยรู้โลกเข้าใจโลก มันก็ไม่ติดข้องไม่สงสัยกับโลกเขา นี่พูดถึงสังคมโลกนะ

แต่เขาเวียนว่ายตายเกิดตามวิญญู ตามอำนาจาสนาของเขา แต่เราก็เวียนว่ายตายเกิดตามวิญญูเหมือนกัน แต่เรามีสติมีปัญญาเห็นไหม เราเป็นวัยรุ่น เราก็อายุจะบวชจะเรียนของเรา เราจะประพฤติปฏิบัติของเรา เราจะให้ใจของเรามันมีความจริงของเราขึ้นมา ถ้ามีความจริงขึ้นมา เห็นไหม เราให้มันระลึกพุทโธ ปัญญาอบรมสมาธิ ถ้ามันสงบ

เข้ามาได้ๆ มันสงบได้แน่นอน เพราะครูบาอาจารย์เราที่ท่านปฏิบัติมานี้ ท่านก็ปฏิบัติมา ล้มลุกคลุกคลานแบบเราเนี่ย จิตใจของคนทีประพฤติปฏิบัติใหม่มันก็เป็นแบบนี้ทุกคน

ในประวัติของหลวงปู่มั่นก็เหมือนกัน เวลาท่านประพฤติปฏิบัติครั้งแรก ท่านก็ ล้มลุกคลุกคลานมาเหมือนกัน หลวงปู่เสาร์ท่านพาออกวิเวกต่างๆ เพราะท่านดูแลรักษากันมา เพราะท่านดูแลรักษากันมา ท่านทำกันมานะ บัณฑิตคบบัณฑิตไง บัณฑิตคบบัณฑิต นี่ผู้จริงพยายามชักนำผู้จริงขึ้นมาไง สุดท้ายแล้วเวลาปฏิบัติไปแล้วนี้หลวงปู่มั่นท่านก็ไปแก้หลวงปู่เสาร์อีกทีหนึ่ง เห็นไหม เพราะอะไร เพราะความเป็นบัณฑิตจากธรรมวินัย บัณฑิตการศึกษามาแล้วก็ดูแลเป็นข้อปฏิบัติขึ้นมา

แต่ท่านเป็นบัณฑิตจากภายใน เห็นไหม ถ้าบัณฑิตจากภายใน ถ้าหัวใจมันมีมรรคญาณขึ้นมา นี่มันชำระล้างกิเลสเป็นขั้นเป็นตอนขึ้นมา มันรู้ทันทีเลยว่าสิ่งที่เราได้รับการดูแลรักษามา ครูบาอาจารย์ที่สั่งสอนมานี้มันเป็นเครื่องดำเนิน แต่มรรคโคทางอันเอก ศีลสมาธิ ปัญญาที่มันเกิดขึ้น ศีล สมาธิ ปัญญาที่มันเกิดขึ้นมรรคอันเอกอย่างนี้ ถ้ามันเป็นจริงขึ้นมาเนี่ย มันจะเห็นเลยว่าสิ่งที่มันเป็นข้อวัตรปฏิบัติหล่อเลี้ยงหัวใจมันขึ้นมา ให้มันมีแนวทางการปฏิบัติ แต่เวลามันเป็นจริงขึ้นมามันเป็นความจริง

ธรรมทั้งหลายมาแต่เหตุ เราถึงได้มาประพฤติปฏิบัติกันอยู่เนี่ย ที่เราพยายามมาประพฤติปฏิบัติ เราพยายามรักษาขึ้นมา สิ่งที่มันทำขึ้นมาเราต้องทำขึ้นมา บวชเรียนแล้ว บวชเรียนแล้วนี้เรามาศึกษา ศึกษาแล้วเราประพฤติปฏิบัติ ถ้าประพฤติปฏิบัติขึ้นมาเนี่ยเราพยายามบังคับใจเรา ถ้ามีสติบังคับให้มันมีร่มเงา อย่าให้มันหวัชขาด อย่าให้มันขาดจากมรรคจากผล อย่าให้มันขาดจากความเป็นจริงขึ้นมา เราดูแลรักษาของเราขึ้นมาเอง แล้วเราพยายามปฏิบัติของเราเอง ทำความจริงของเราขึ้นมาเอง

ถ้ามันล้มลุกคลุกคลานนี้ทุกคนรู้ รู้เพราะอะไร รู้เพราะว่าถ้าไม่ได้บวชได้เรียนกัน อยู่ทางโลกเขาก็ล้มลุกคลุกคลาน กิเลสมันบีบคั้นหัวใจทั้งนั้น เวลาเราบวชมาเป็นพระ เราบวชมาเป็นพระ เห็นไหม เราบวชโดยสมมุติสงฆ์ เราบวชโดยกรรมวาจาจารย์ เราบวชโดยอุปัชฌาย์ผู้ดีขึ้นมา นี่มันก็เป็นสงฆ์ เป็นสงฆ์จริงๆ แต่หัวใจมันยังไม่ได้เป็น หัวใจนี้มันยังไม่ได้เป็น เห็นไหม ถ้ามันเป็น นี่ปุณฺณ กัลยาณปุณฺณ โสดาปัตติมรรค โสดาปัตติ

ผล สกิทาคามีมรรค สกิทาคามีผล บุคคล ๔ คู่ บุคคล ๘ ๔ คู่ บุคคล ๘ แต่ได้ ๔ คู่ ถ้าหัวใจมันเป็นมันเป็นบุคคลคนเดียวคือเราคนเดียวนี้แหละ

เวลาเราเป็นกัลยาณปุณฺณนะ ล้มลุกคลุกคลานขึ้นมา ถ้าเราทำความสงบของใจเข้ามามันจะเป็นกัลยาณปุณฺณ กัลยาณปุณฺณมันรู้เท่าทันรูป รส กลิ่น เสียง มันรู้เท่าทันขึ้นมา จิตมันก็สงบมาได้ง่ายขึ้น จิตที่มันไม่สงบนี้เพราะรูป รส กลิ่น เสียง มันเร้า รูป รส กลิ่น เสียงมันกระตุ้น ทำให้จิตใจเราฟุ้งซ่านกันไป เพราะเรายังเป็นปุณฺณ คำว่าปุณฺณนี้คนหนา คนหนานี้เป็นจริง

ฉะนั้น โลกเขาก็เป็นกันอยู่อย่างนั้น โลกที่เขาเป็นปุณฺณ เขาก็เป็นกันอยู่อย่างนั้น เรามาวบวชเป็นพระ เราเป็นสมมุติสงฆ์ จิตของเรายังเป็นปุณฺณ มันก็ล้มลุกคลุกคลานอย่างนั้น ฉะนั้น มันมีพยานยืนยันไว้ แล้วโลกเขาก็เป็นกันแบบนี้ เรามาวบวชไปแล้วเรายังเป็นแบบนี้ ถ้าเราเป็นแบบนี้เราจะพัฒนาของเราจากปุณฺณเป็นกัลยาณปุณฺณ

เราจะบวชใจแล้วละ เรามาวบวชเป็นพระนี่เราบวชแล้ว เราได้สถานะความเป็นสงฆ์มาแล้ว ถ้าได้สถานะความเป็นสงฆ์มา ในประเพณีวัฒนธรรมเขาว่าเราเป็นพระสงฆ์ พระสงฆ์ เห็นไหม เขาเคารพบูชาเพราะเราเป็นผู้ปฏิญาณตนว่าเราเป็นพระ เป็นพระมีศีล ๒๒๗ มีศีล มีศีลธรรมเป็นเครื่องบอกว่าเป็นพระ

แล้วหัวใจของเราละ ทำไมมันคิดเหมือนโลกละ ทำไมหัวใจเราคิดแบบเขาละ นี่เงาหัวมันจะขาด แต่ถ้ามันมีสติมีปัญหา เห็นไหม มันไม่ให้เงาหัวขาดนะ เงาหัวขาดมันต้องมีคุณธรรม ถ้ามีคุณธรรมขึ้นมา มีศีลมีธรรมขึ้นมาในหัวใจ อยู่กับธรรมมันมีเครื่องอยู่ ใจ พอมันมีเครื่องอยู่ขึ้นมา มันก็ชัดเจนของมัน นี่มีเครื่องอยู่ขึ้นมาละ มันมีศีลมีธรรม ความขาดตกบกพร่องเราวัดกันที่นี้ไง เราวัดกันที่ความขาดตกบกพร่อง

สิ่งใดขาดตกบกพร่อง เห็นไหม ศีลต่างพร้อย ศีลทะเลดู ศีลต่างๆ ถ้าศีลมันขาด ศีลมันไม่สมบูรณ์ เราก็ปลงอาบัติของเรา เราปฏิบัติเรา เพราะเรายังขาดสติอยู่ใช่ไหม คนสติไม่สมบูรณ์มันก็มีการขาดตกบกพร่องมีความผิดพลาดเป็นธรรมดา นี่เราก็ไม่ต้องเอาสิ่งนี้มาบีบคั้นเราใจ จิตใจของเรานี้ก็เลสมันก็เหยียบย่ำเราอยู่แล้ว จะไม่มีเงาหัวอยู่แล้ว แล้วพอปฏิบัติไปโน้นก็ผิดนี่ก็ผิด ทำสิ่งใดก็ไม่ก้าวหน้าเลย ทำสิ่งใดไม่ได้เลย เราก็กลับมา

ตรวจสอบของเรา ถ้าเราตรวจสอบของเราถ้ามันสมบูรณ์แล้วนี้ นี่มันคืออยู่ที่การกระทำแล้ว

อยู่ที่เราเอาจริงขนาดไหน เราจะมีสติขนาดไหน ถ้ามีสติแล้วเราก็คบิกรรมพุทธโธของเรา เราใช้ปัญญาอบรมสมาธิของเรา พยายามทำใจของเราให้สงบระงับเข้ามา ถ้าสงบจากปุถุชนเป็นกัลยาณปุถุชน กัลยาณปุถุชนคือจิตตั้งมั่น มันมีที่พึ่งที่อาศัย มันสงบเย็น มันระงับของมัน เห็นไหม มันไม่ใช่คนหนา มันคนเบาบาง เบาบางจากโลก นี่มันจะมีศีล มีธรรมในหัวใจ มันเบาบางจากโลกมันก็มีคุณธรรมในหัวใจ

ถ้ามีคุณธรรมในหัวใจนะ เราน้อมไป น้อมไปเห็นกาย เห็นเวทนา เห็นจิต เห็นธรรมตามความเป็นจริง ถ้าเห็นจิตเห็นธรรมตามความเป็นจริง เราไม่เห็นกายของเรา จิตสงบแล้วนี้มีอารมณ์ความรู้สึกเราก็จับความรู้สึกอันนั้น ถ้าเราจับความรู้สึกได้ นี่จิตเห็นอาการของจิต จิตเห็นความคิด ความคิดก็เป็นเรา สรรพสิ่งก็เป็นเรา ร่างกายก็เป็นเรา สรรพสิ่งเป็นเราหมดเลย

นี่จะเริ่มคันๆ เงินทองเป็นของเราๆ เป็นของเรา แต่เรามีสติปัญญาใช้สอยเป็นประโยชน์กับเราไหม ถ้าเราไม่มีสติปัญญาใช้สอย คนที่ขาดสติก็ยึดมั่นถือมั่น เวลาพลัดพรากจากเงินทองนั้นไปก็กลับมาเป็นสัตว์ต่างๆ มาเฝ้ามันอีกต่างหาก แต่ถ้าเรามีสติปัญญาเห็นไหม สิ่งที่ว่าจิตมันสงบแล้วนี่จิตมันสงบ มันเห็นความรู้สึกนึกคิดไหม? ถ้ามันเห็นความรู้สึกนึกคิด จิตเห็นจิตอาการของจิต ที่นี้มันเป็นนามธรรมแล้ว มันไม่เกี่ยวกับวัตถุแล้ว แม้แต่วัตถุจิตใจก็ไปยึดมั่นถือมั่นมัน ถ้าไม่มีสติปัญญาก็ไปยึดมั่นว่าเป็นของเราเลย ถ้ามีสติปัญญานะ มันก็เป็นของเราจริงๆ แต่ของเราชั่วคราว เราก้ใช้สอยประโยชน์ของมันไป จิตเราก้เป็นจิตของเรา นามธรรมก้เป็นนามธรรมของเรา วัตถุก้เป็นวัตถุอยู่ข้างนอกนั้น

แต่โลก เห็นไหม นี่ปัจจยเครื่องอาศัย เกิดมาแล้วต้องมีปัจจย ๔ เราเป็นพระเราก้มีปัจจย ๔ เหมือนกัน แต่พอจิตเราสงบเข้ามาแล้วนี้ จิตเราสงบเข้ามาเพราะเราทำความสงบระงับเข้ามา คนที่สงบระงับไม่ได้ก้ว่ากายกับใจ กายกับใจ แต่เขาก้ไปยึดมั่นถือมั่นกับวัตถุนั้น แต่คนถ้าเขามีสติปัญญาแล้ววัตถุนั้นมันอยู่ข้างนอก เวลามันปล่อยวางวัตถุ วัตถุเราก้เก็บไว้เรียบร้อยแล้ว เราก้เก็บไว้มัดมัดแล้วมันก้ไม่นำไปวิตกกังวลกับมัน

เราใช้ปัญญาอบรมสมาธิ เราใช้คำบริกรรมของเรา พอจิตมันสงบเข้ามา เห็นไหม จิตเห็นอาการของจิต จิตเห็นอาการของจิต จิตนี้มีความรู้สึกนึกคิด นี่มันเห็นคำมากกว่า ข้าวของเงินทองจากข้างนอก แม้แต่ข้าวของเงินทองมันเป็นวัตถุ เรายังรู้ว่าเราเป็นเจ้าของ เราหามาได้มากน้อยแค่ไหนก็เป็นของเรา เรายังหาไม่ได้มันก็เป็นวัตถุธาตุเป็น สาธารณะ แต่เวลาจิตเราสงบเข้ามา เห็นไหม จิตเราสงบเข้ามาแล้ว ถ้ามันสงบเข้ามานี้ มันไม่เห็นกาย ไม่เห็นเวทนา ไม่เห็นจิต ไม่เห็นธรรม มันสงบเข้ามา มันก็เป็นสัมมาสมาธิ สมาธิแล้วถ้ามีสติปัญญาก็เป็นสัมมาสมาธิ ถ้ามันขาดสติปัญญานี้สมุทัยมันเข้ามา เกี่ยวเนื่องนี้เป็นเรา

พอสรรพสิ่งทุกอย่างเป็นเราๆ มันก็ไม่ปล่อยวาง มันก็ไม่เป็นสัมมาสมาธิ ถ้ามัน ปล่อยวางแล้วมันยังหาไม่ได้ ถ้ามันหาไม่ได้ มันไม่เห็นกาย ไม่เห็นเวทนา ไม่เห็นจิต ไม่ เห็นธรรมตามความเป็นจริง ถ้าเห็นกาย เห็นเวทนา เห็นจิต เห็นธรรมตามความเป็นจริง เห็นไหม มันก็จะเห็น นี่จิตเห็นอาการของจิต จิตเห็นสติปัฏฐาน ๔ สังขาร

ถ้าเห็นสังขาร มันเป็นการกระทำใจ สิ่งที่เป็นการกระทำ คุณ ทรัพย์สมบัติสิ่ง ที่ได้มาเพราะเราทำหน้าที่การงานมา เราถึงได้ทรัพย์สมบัตินั้นมาเป็นผลตอบแทน เป็นผล ที่เราลงทุนลงแรงไป เราใช้สติปัญญาอบรมสมาธิ เรากำหนดพุทโธจะให้จิตมันสงบลง จิตมันสงบลงมาแล้วนี้ จิตสงบลงแล้วเราก็มีกำลังของเรา จิตมันก็มีความสุขของมัน เพราะมันเป็นสัมมาสมาธิ เวลามันเห็นกาย เห็นเวทนา เห็นจิต เห็นธรรมตามความเป็นจริง

มันไปเห็นสิ่งที่เป็นประโยชน์ สิ่งที่จิตนี้มันจะก้าวเดินเป็นมรรคโค เป็นทางอัน เอก มันจะเป็นมรรคเป็นผล ให้จิตดวงนี้ได้ฝึกหัด จิตดวงนี้ได้เห็นสติปัฏฐาน ๔ ได้เห็น กาย ได้เห็นเวทนา ได้เห็นจิตได้ตามความเป็นจริง มันพิจารณาของมันแยกแยะของมัน ตามความเป็นจริงของมัน เห็นไหม จิตจริงเห็นสติปัฏฐาน ๔ ตามความเป็นจริง

สติปัฏฐาน ๔ ตามความเป็นจริงนี้ มันเป็นความจริง เป็นสังขาร เป็นธรรมของ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตามความเป็นจริง จิตไม่จริง จิตมันจอมปลอม จิตมันไม่ มีความสงบเข้ามา จิตมันอนุমানเอา จิตมันแค่จินตนาการของมันเอา เพราะศึกษารธรรม ขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามาแล้วนี้ก็บอกสติปัฏฐาน ๔ การปฏิบัติในทางสติ ปิฏฐาน ๔ ต้องเห็นกาย ต้องพิจารณากาย พิจารณาเวทนา พิจารณาจิต พิจารณาธรรม มัน

ก็พิจารณาของมันไปโดยความสมมุติ โดยความจินตนาการโดยความสามัญสำนึก เวลาพิจารณาไปนี้เพราะขาดครูบาอาจารย์

แต่เพราะหลวงปู่เสาร์หลวงปู่มั่นท่านช่วยเหลือเจือจานกันมา หลวงปู่มั่นท่านออกประพฤติปฏิบัติ หลวงปู่เสาร์ท่านไปเอาหลวงปู่มั่นท่านมาบวช บวชเสร็จแล้วท่านก็พาหลวงปู่มั่นออกธุดงค์ จนหลวงปู่มั่นท่านก็แก้ไขอำนาจวาสนาสกิลพุทธภูมิของท่าน ท่านก็พิจารณาของท่านเป็นขั้นเป็นตอนขึ้นไป จนท่านมีคุณธรรมในหัวใจ แล้วมาระลึกรู้ใจ ว่าที่ครูบาอาจารย์ที่ท่านสั่งสอนมา ท่านสอนถูกต้องของท่านในการทำมาสงบของใจเข้ามา แต่มันความก้าวเดินมันก้าวเดินอย่างไร

ถ้ามันก้าวเดินไม่ได้ มันยังไม่สละบุญกุศลที่สร้างมา มันยังก้าวเดินไม่ได้ นี่แล้วกลับไปแก้ความเห็นผิดจากในใจของหลวงปู่เสาร์ เห็นไหม! หลวงปู่เสาร์ท่านเอาหลวงปู่มั่นออกมาบวช บวชเสร็จแล้วหลวงปู่มั่นท่านก็กลับไปแก้หลวงปู่เสาร์ นี่ใจ นักปราชญ์บัณฑิตเขาเคารพบูชากัน เขาเคารพบูชากันด้วยคุณธรรม เขาเคารพบูชากัน รักกัน ชอบกัน มีความยินดีต่อกัน นี่เหมือนกัน ถ้าหัวใจของเรา เห็นไหม คูสิ เวลาเราหาสมบัติทางโลก ถ้าเขามีเขาหาของเขา เขาหาสมบัติทางโลกของเขา อันนี้ก็อำนาจวาสนาของเขา

แต่ถ้าเรามีอำนาจวาสนา เรามาบวชมาเรียนของเรา เรามาตั้งจะความจริงของเราในหัวใจของเรา ถ้าเราทำของเรา เห็นไหม จากที่ว่าถ้าไม่มีสติปัญญา มันจะหัวขาดนะ แต่ถ้าเรายังมีเงาหัวอยู่นี้ เราพยายามทำของเราขึ้นมา ให้มันเข้มแข็งขึ้นมา พอเข้มแข็งขึ้นมาจิตมันสงบเข้ามาได้ มันมีเงาหัวมัน มีเงาหัวมันมีคุณธรรมในหัวใจ มีศีลธรรมเป็นที่พึ่งอาศัยใจ

ถ้ามีที่พึ่งอาศัยนะจิตสงบเข้ามาได้ จิตเห็นกาย เห็นเวทนา เห็นจิต เห็นธรรมตามความเป็นจริง ถ้ามันจับต้องของมันได้ จิตเห็นอาการของจิต จิตที่จับต้องได้ มันจับต้องได้ มันถึงวิปัสสนาได้ จับต้องได้จิตมันมีงานทำของมัน จิตมันมีงานทำมันผลิตผลิตของมัน มีความสุขของมัน มันได้มรรคได้ผลในหัวใจ

ถ้าจิตมันไม่มีความสงบมันไม่มีงานทำ พอไม่มีงานทำ เพราะโดยธรรมชาติของใจ ใจมันมีอวิชชาอยู่ในหัวใจของมัน พญามารมันมีอยู่แล้ว ถ้าเราไม่มีทำงาน ไม่มีสิ่งใดเป็นธรรม เดี่ยวกิเลสมันก็พอกพูน เดี่ยวกิเลสมันก็เหยียบย่ำ พอเหยียบย่ำมันก็ทุกข์มันยาก

ในการปฏิบัติๆ แล้วนี่กิเลสมันยังเหยียบย่ำ มันจะทำลายหัวใจของเรา เราถึงต้องมีสติมีปัญญา มันต้องมีกำลังใจ เรามีกำลัง

เราเป็นนักปฏิบัติ เรามีครูมีอาจารย์ เรามีหมู่คณะ เรามีสหธรรมิก เรามีที่พึ่งอาศัย เห็นไหม สิ่งนี้ทำให้เราอยู่ในวัฏวน อยู่ในกระแส อยู่ในสายการปฏิบัติ เราจะต้องขับเคลื่อนกันไปด้วยการประพฤติปฏิบัติ ด้วยมีเป้าหมาย มีจุดหมายเพื่อคุณงามความดีของเรา เราพยายามทำของเรา

ฉะนั้น เวลาสิ่งที่มันบีบคั้น สิ่งที่มีมันเกิดขึ้นมาเหยียบย่ำหัวใจนี้ ให้มันใจได้เลยว่า นั่นกิเลสละ นั่นนะมารมันเข้ามา นั่นนะมันจะพาหวัชขาด เราจะไม่ไปทางนี้ เราจะไม่ไปทางที่ไม่มีเงาหัว มันจะพาหวัชขาดไป เราจะไปทางมีเงาหัว เราจะไปทางความเป็นจริง ตามข้อวัตรปฏิบัติ ตามธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เราตั้งสติของเรา แล้วพยายามฝึกฝนของเรา

สร้างสมบุญญานุการของเราขึ้นมาให้จิตใจมีที่พึ่ง ให้จิตใจของเรามีที่พึ่ง มีคุณธรรม เห็นไหม นี่ความสะอาดบริสุทธิ์ในใจ ไม่มีใครรับประกันให้ใครได้ เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าครูบาอาจารย์ของเราท่านไปพยากรณ์ ถ้าท่านได้ผ่านประสบการณ์มา ถ้าประสบการณ์นั้นจริงตามที่ท่านรู้ท่านเห็น ท่านก็ว่าใช่ เพราะท่านได้สัมผัสคลุกคลานมาก่อน ท่านได้ปฏิบัติมาก่อน

ฉะนั้น เวลาเราไปรายงานท่าน เราไปให้ท่านได้วินิจฉัย ถ้าใช่ ท่านก็บอกว่าใช่ ถ้าไม่ใช่ท่านก็ให้อุบายให้กำลังใจ ให้เราพยายามของเรา เพื่อให้เรามีโอกาสของเรา ปฏิบัติของเรา เห็นไหม ท่านให้กำลังใจ ให้อุบายให้เราแก้ไขของเรา ถ้าแก้ไขเราก็กปฏิบัติของเรา ตามความเป็นจริงของเราขึ้นมา มีความมุมานะ มีความเข้มแข็ง มีการกระทำของเราขึ้นมา เราจะมีเงาหัว เราไม่ใช่เงาหัวขาดเหมือนคนที่จะสิ้นอายุขัยที่เขาไม่มีโอกาส เรายังมีเงาหัวของเรา

เรามีครูมีอาจารย์ เรามีสังฆธรรม มีธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า พระไตรปิฎก เห็นไหม ธรรมและวินัย นี่เรามีที่พึ่งที่อาศัย เราไม่ใช่คนตัวเปล่าเปล่าเปลือยจนไม่มีใครจะดูแลเรา เรามี เห็นไหม เราบวชมาเป็นพระ เราเป็นสังฆะ เราเป็นหมู่ชน เรา

เป็นนักบวชด้วยกัน เราจะดูแลกัน เราจะรักษากันเพื่อคุณประโยชน์กับเรา ในการปฏิบัติ
เห็นไหม ตั้งใจจริงตรงนี้ ทำให้จริงตรงนี้ แล้วเราจะมีเงาหัว เอวัง